

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknél 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

A kiknek előfizetésök márczius hó végével lejárt, azokat az előfizetés megújítására tisztelettel kéri a Szerkesztő.

A hitoktatás kényszere eltöröltessék-e?

A „Hon“ folyó évi 58-dik számában György Aladár ur egy cikkben a hitoktatás kényszere ellen küzd; két alaptételből indul ki, melyeknek hamis voltát kell először is kimutatnom.

Egyik alaptétele ez: A vallás mint tantárgy is nem az ész - hanem a kedély körébe tartozik.

Ezen alaptételben egyik hiba az, hogy a vallástan a kedély körébe tartozónak mondatik, holott akármely tudomány is egyenesen az ész körébe tartozik, a mennyiben csak is az ész bir rendszeresítő erővel, tehetséggel.

Még ha alanyilag (subjective) veszszük is a vallást, akkor sem igaz, hogy a vallás csak a kedélyben nyilatkoznék. A régi pogány világban volt ez: a keresztyén világban már ez nem igaz. A vallás ugyanis, mivel keresztyének szerint, annyi mint istentől függésünknek érzése, de nem csak érzése, hanem egyszersmind tudása és akarása; vagy istentől függésünket ki kell mutatni érzésünkkel (istenti tisztelet), istentől függésünknek ösmeretével (Hittan), és istentől függésünknek akaratával, vagy is hogy az ő parancsolatait teljesítsük (Erkölestan).

Ebből láthatni, hogy a keresztyén vallástan nem csupán a kedély körébe tartozik.

Alább Gy. A.-nak másik alaptétele ez: „A mi valóságunk a küzdelem a jóért, nem esért, s az emberiség előhaladása érdekében; e hit nem az égben, hanem a földön keresi paradicsomát, s nem idegen, habár isteni segély, hanem öntevékenységünk, tökéletesbülésünk által akarja azt megalkotni.“

Meggyőződésem szerint ezen működése az embernek

nem vallás, először azért, mert a vallás istenhezi viszonyunkra vonatkozik, és épen abban különbözik a vallástan a többi tudományoktól, hogy midőn ezek a teremtett dolgokról-, akkor a vallástan az Istenről, s ennek a világhoz és mi hozzánk való viszonyáról tanít; továbbá a Gy. A. vallása azért nem vallás, mert annak iránya, célja csak a földi jólét, földi tökéletesedés: a keresztyén vallásnak iránya és célja pedig az Istenhez közeledés, oly tökéletesedés, melynek végcélja a siron tulesik.

Ez a pont az, melyben a keresztyén vallás egyáltalában ki nem békülhet Gy. A. urnak Istent tagadó vallásával.

De nézzük is hát már mi lenne abból, ha a keresztyén hitoktatás kényszere kitiltatnék az iskolákból? Ez a kérdés így is feltehető: vajjon nyernének-e az emberek igazi tökéletesedést Isten hívése nélkül, vagy is az Istenről tanító tudomány-, vallástan nélkül?

Ezen kérdésre azt kell felelnünk, hogy ha nincs Isten, vagy nem hiszi, nem ösmeri az ember az Istent, akkor az ember nem tökéletesedhetik igazán:

I. A z ö s m e r e t b e n.

a) Az ösmeretben csak úgy lehet előbb haladni, ha egy legfőbb célra tekinthetünk, mert ha nincs főcél — mely is az Isten — úgy nincsenek alárendelt célok sem; ha semmi cél sincs e világon, úgy nincs összefüggés az ok és okozat között, mert az okok magukban foglalják az okozatot mint cél, ha pedig sem cél, sem okság nincs a világon a dolgok közt, úgy rend sincs; immár ha sem cél, sem okság, sem rend sincs: úgy ösmereteket szerezni, s így tökéletesedni is teljes lehetetlenség. Nem így gondolkozott Pál Apostol Filippi 3, 14.

b) Az ösmeretben csak úgy tökéletesedhetünk, ha egy minta-képet, egy tökéletes példányt, egy tökéletes eszményt tartunk szemünk előtt. A tanuló gyermek, hogy az írásban tökéletesedjék, minta-szépírást tart maga előtt, s azt próbálgatja utánozni írásával; a festő vagy szobrász a leghirebb művészek festményeit vagy szobraikat tartja szem előtt, midőn magát a festészetben vagy szobrászatban tökéletesíteni akarja: így mindnyájan ha az ösmeretben, tudományban előbb menni, tökéletesedni akarunk, szükség,

hogy a mindentudó és végetlen bölcseségű Istent, mint a tudásnak legfőbb eszményképét tartsuk szemünk előtt. — Ezért mondá Jézus is: Legyetek tökéletesek, miképen a ti mennyei atyátok tökéletes. — Innen látni való, hogy ha nincs a tudásnak ez a legfőbb példánya t. i. az Isten: úgy a mi ösmeretbeni tökéletesedésünk sikertelen.

c) Ösmereteinknek az alapja és célja az igazság lévén, látni való, hogy e tekintetben csak úgy tökéletesedhetünk, ha egy legtökéletesebb igazsághoz mérhetjük ösmereteink többi igazságait; úgy de ha az Istenben van a legfőbb alapigazság, és mi ezen legfőbb alapigazság lételet megtagadjuk, vagy az iskolában meg nem ösmerhetjük: úgy egyetlenegy ösmeretünkben sem lehet igazság s így az ösmeretben nem tökéletesedhetünk.

II. Nem tökéletesedhetik az ember a jócselekedetekben, az erényben.

a) Az erényben csak úgy megyünk előre, ha a jutalom előbb-utóbb bizonyos, minek hívésére lelkünkösmerete közvetlenül feljogosít; úgy de sem a természet, sem az emberek, sem magunk nem vagyunk képesek a tökéletes jutalmat megadni, mert ezek mind határok közé vannak szorítva, vagy is tökéletlen lények: tehát vagy el kell szükségképpen hinnünk, hogy van tökéletes lény, t. i. az Isten, ki a hozzá mért jutalmat megadni képes, vagy pedig ha tagadjuk ezen tökéletes jutalmazót, akkor nincs semmi állandó indok az erkölcsi jó szerzésére, az erénybeni előhaladásra, tökéletesedésre. A kijelentett keresztyén vallás jutalmat köt az erényhez, midőn erre serkent. Így Jézus a hegyi predikációjában, így az apostolok is.

b) Vagy ha szinte nem a jutalomért kellene is jó cselekedünk, hanem az erénynek erkölcsi becséért: akkor sem lehetne a jócselekedetben tökéletesedni, ha nincs egy fő jó, t. i. az Isten, ki maga felé vonzza a bennünk rejlő magvát a jóra törekvésnek; mint a föld sem haladna pályáján, ha nem volna nap, mely őt vonja erejével.

III. Nem tökéletesedhetik az ember Isten hívése nélkül az érzelmeben sem.

a) Természeti tekintetben az érzelmelemesedés csak a szépnek élvezése által lehetséges; de ha nincs egy legtökéletesebb szépség, — mely is az Isten: — úgy nincs egy szépségi központ, mely nemes irányban vonzhassa a szépség felé törekvő szívet, az esetben könnyen rút felé hajlik az érzéki gyarló kebel. A természeti szépnek keblünkre ható érzelmei csak úgy válhatnak tökéletesedésünkre, ha azok az erkölcsi szépnek folyamába ömlenek be; de ha nincs erkölcsi szép — melynek tökéletessége maga az Isten — úgy a zenének kellemes hanghullámai, a remek festményeknek és szobroknak szinsugarai nem a tökéletesedést mozdítják elő, hanem csak az érzékiséget csik-

landoztatják, s az indulatokat, szenvedélyeket lázítják fel kebleinkben.

b) Erkölcsi vallásos tekintetben pedig az emberi érzelem leginkább az által tökéletesül, ha az éneklésnek, imádkozásnak, igaz bűnbánatnak szent szárnyain Istenhez emelkedik a buzgó lélek; úgy de ha az Istennek léte tagadtatik, vagy ennek hívése az iskolában a szívbe be nem oltatik: úgy az isteni tisztelet szükségtelen, s a szenvedő vigasz nélkül marad, az örvendő lélek nem nemesítheti örömeit, s a bűnös ember örökre és irgalom nélkül veszeve van.

IV. Végre a vallástan tanulása nélkül, vagy a mi egyre megy — Isten ösmerése nélkül nem fejlődhetik a lélekben az egység érzése, vagy is a mindent magasabb egységben fölfogó ész okosság.

Ugyanis valamint a teremtett dolgok vizsgálása egy közös fő okhoz a teremtő Istenhez vezet bennünket, vagy is a világnak szétszórt részei Istenben láthatók egységben: úgy a teremtett dolgokról való különféle tudományok is a teremtő Istenről tanító tudományban a vallástanban tűnnek fel legfőbb egységben.

A vallástanban tehát az okosság épen abban gyakoroltatik, fejlesztetik, a mi néki veleszületett rendeltetése, t. i. a különféleknek magasabb egységben való fölfogásában.

Ennélfogva ha a hitoktatás kényszerüségé eltöröltetnék, vagy is a gyermekek megfosztatnának a vallás tanulásától: ez által az ész fejlődése akadályoztatnék, s a lélekben az egység-összefüggés érzése mind inkább inkább gyengülne, s így a léleknek központja — mely a többi tehetségeknek munkásságait összetartja, szerves egységben összefoglalja — t. i. az okosság hovatovább lazábbá, homályosabbá tétetvén, lassanként bekövetkeznek sokaknál a kétségbeesés, megtévelyedés, sőt az öngyilkosság is.

Bizonyára! a mai időben a gyakori megörüléseknek, öngyilkosságoknak, nagy részben, egyenesen a vallástalan-ság a szülő oka.

Mindezen okoknál fogva a hitoktatás kényszerének eltöröltetését lehetetlenségnek tartom.

Szentesen, 1876. márczius hó.

Szalai István,
ref. lelkész.

A főkérdéshez.

VI.

Hogy mennyire eltévesztett eljárás az, mely szerint felülről indul meg a szervezkedés jó akaratu munkája, eléggé bizonyítja a legújabb időkben már észlelhető vég-

vonaglása amaz intézménynek, mely egyetemes tanügyi bizottság név alatt kezdte meg, s folytatta működését több éveken keresztül igen jó akarattal, kiváló képességgel, lankadatlan erővel, de — mert gyökere nem nyult alá a talajba, s így nem fogódzhatott meg annak előre el nem készített rétegeibe — kevés szerencsével, s nem elég sikerrel.

Megvagyok győződve arról, hogy ha e munka alatt kezdődik, s megalakítatnak legelőször is egyházainkban a népiskolai bizottságok, vagy ha jobban tetszik iskolaiszékek — egyházmegyénként az e. megyei tanügyi bizottságok, e kerületeinkben az e. kerületi bizottságok, s ezek egymással szerves kapcsolatba hozatnak, s kimért munkakörökben megkezdik előbb az ásást, talajkészítést, azután az ültetést, oltást, nemesítést, — ma mártöbb gyümölcsöt szedhetnének a kert fájáról, s az a kert közepére ültetett magas sudaru fa sem meredezne reánk száradni kezdő ágaiival; — s az a bizonyos 4470 forint sem állna fedezetlenül a népiskolai könyvek kiállítási árából.

Megjegyzem itt, hogy én az iskolát nem akarom kiröpíteni az egyház szárnyai alól; de az iskolai ügyek vezetését, gondozását elkülöníteném az egyház ügyeihez vezetésétől oly formán, hogy minden iskola körül lennének csupán a tanügy és iskola érdekében működő, s lehetőleg hozzáértő buzgó egyének, kiknek hivatásuk lenne felügyelni az iskolára kívül és belől, kívül az iskolai épületre, annak tisztán tartására s az egészségre kártékonyan ható körülmények eltávolítására, s a tanítói fizetés pontos befolyására ügyelni fel; — belől a tanórák megtartását, a lezkerendét, az iskolai mulasztásokat, s a tanítás eredményét kísérni szemmel. — Ezek havonként egyszer jelentést tennének az iskolai életéről a presbyteriumnak, melynek elnöke a lelkész elnöke lenne amaz iskolai bizottságnak is. Az egyh. megyében, és e kerületen szintén megtartanám ezen elkülönítést, s a felállítandó vagy itt-ott már felállított e. megyei tanügyi bizottságokra biznám az iskolákra néző felügyelet nem könnyű munkáját, s az iskolaügyről a jelentést onnan várnám be az egyh. megyei hatósághoz tudomás, és netalán szükségelendő intézkedés végett; de ezen egyh. megyei tanügyi bizottságot egyenes, s közvetlen összeköttetésbe hoznám a kerületi tanügyi bizottsággal, hová félévenként felterjesztném vele az e. megyei összes iskolákról szóló adatokat, és részletekre is kiterjedő jelentését.

Nem új eszme ez; a dunamelléki egyh. kerület 1873-ban tartott közgyűlésén már volt beadva ily irányzatu tervjavaslat, hanem a nagyon tisztelt traktusok többsége nem fogadta el, s maradtunk tovább is a régi rendszer mellett, mely szerint az e. kerületi tanügyi bizottság átteszi a püspöki hivatalhoz az adatokhoz szükségelt nyomtatványokat, — az leküldi az esperesi hivatalhoz, az esperesi hivatal átteszi az e. megyei tanügyi bizottság elnökéhez, a hol ez van, a hol nincs, ott nem tudom: mit csinál vele — az szétküldi 5. 6 felé a körlelkészekhez, kik aztán elküldik az illető egyházak lelkészeihez, s azok végre átadják a tanítónak, ki azután betölti az adatokra ásitó üres rovatokat, úgy a hogy érti és tudja, — s az így betöltött rovatok azután megint utaznak felfelé meg megállva minden állomáson, mint a rossz fuvaros megszokott etetni minden kurta korcsmánál — mignem végre felérnek rendeltetésök helyére . . . hol azután hamarjában — mert hiszen csak tegnap kapták azt, a mit ma már be kell mutatni — megkészi a végeredmény, mely örven-

detes tudomásul szolgál a jelentést felolvastatni sem hallott tanácskozásnak.

Ugyan kérem: mire való ez a kézről kézre adó eljárás komédiája? — Nem egyszerűbb lenne-e az eljárás, ha a ker. tanügyi bizottság elnöke leküldené az e. m. tanügyi bizottság elnökéhez az adatok rovatos tábláját, ki azután betöltené azt személyesen megszerzett adatokkal, s megtenné jelentését személyes meggyőződés és tapasztalat után kimerítően az egyház k. bizottság elnökéhez. — Megtehetné pedig ezt igen alkalmasan, ha az esperesi látogatással együtt fáradna, s míg az esperes az egyházi ügyek felől szerezne tudomást, addig ő az iskolai életéről szedne föl jellemző vonásokat a képhez, melyet előállítani megbízott.

Igy járva el rövidebb idő alatt, kevesebb kézzel-elfogadható adatok gyűjtetnének, s a részletekre is kiterjedő jelentésekbe jöhetnének oly lényeges apróságok is, melyek most az általánosság árjában észrevétlenül tovább úsznak.

Az ekként működő egyházkerületi tanügyi bizottság legelőbb küldöttei által részt venne az egyetemes tanügyi bizottság tanácskozásaiban, sőt igen szükséges volna, ha ezen egyetemes tanügyi bizottságnak egy-két küldötte tagja lenne az országos népiskolai tanácsnak, melynek felállítása nagyobb hasznot tenne az országos népnevelésnek, mint a többnyire kicsinységekkel foglalkozó nagyságos tanfelügyelői intézmény megtartásával.

Ez már — igazán pium desiderium, s igen parányi toll perczegésének papirra dobott, s ott is maradó óhaja!

Ezzel a fennforgó főkérdést egyik oldalról lehetőleg körülvizsgálva bezárom e sorokat.

Rövid idő múlva — ha napi teendőim engedik — a kérdés másik oldalát is szemügyre veszem.

Addig is béke velünk!

Vaskalap.

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

és bírálat.

G y a k o r l a t i l e l k é s z e t.

Szerkesztők: Vasadi Balogh Lajos, gyurókuldói ref. lelkész, Öreg János, volt verebi ref. lelkész, okl. phil. tanár Nagy-Körösön. II. Füzet. Bolti ára 1 frt 30 kr. A tiszta jövedelem jótékony célra fog fordíttatni. Székes-Fejérvárott, Klökner Péter bizománya. 1875. 194 lap.

E füzet 27 beszédet tartalmaz, melyek közül 20 beszéd ünnepi, 7 pedig, — melyek „Függelék, alkalmi beszédek“ cím alatt, a III-ik kötetbe szánt munkák halmozottsága miatt, e füzetben közöltetnek, kettő kivételével, melyeknek egyike ima, másika homília, - alkalmi.

Szigoru tárgyas kritikát kértek szerkesztők az I-ső füzet utószavában, s igen helyesen, mert a nyilvánosság fórumának jelentősége s tiszteletreméltó volta megköveteli, hogy a kritika nem csak a nyilvánosságra bocsátott mű értéke s a közönség érdeke tekintetéből, hanem a szerző írói tökéletesedése céljából is szigoru, részrehajlatlan legyen; így lesz a bírálatnak kívánt eredményű hatása úgy a közönségre, mint a szerzőre.

A szigoru tárgyas kritikát minden író megvárhatja, de különösen szükségök van erre az egyházi beszéd íróknak, kivált

oly esetekben, midőn munkáikat az elmondás határa folytán ítelték közrebocsátásra méltóknak. — Szónoklás, vagy hallgatás közben sok körülmények folynak be tényezőkként, a hatás a siker előidézésébe: alkalmosság, a gyülekezet, az előadás stb. s mindezen körülmények a beszéd figyelmes olvasása, tanulmányozása közben a mű hatása, becse tényezőiként nem szerepelhetnek. Ebben több az abszolút.

A I-ső füzetre megnyerték szerzők a kívánt bírálatot e Lapok múlt évi folyama 11 és 12-ik számaiban — h—y-tól; szigorú tárgyias kritikát van szándékában adni e sorok írójának is a II-ik füzetre nézve.

Jónak láttam ezeket előre bocsátani egyrészt azért, mert nálunk az egyházi irodalom, egyéb termékekhez viszonyítva, annyira tultermeli a beszédeket, hogy ezzel csak némely iskolák s ezek képviselői forcirozott relativ érdekének productuma versenyezhet, s itt igen sokan kellő hivatást, képességet és komolyságot éreznek tanítólag és irányadólag lépni fel, míg a vallás és egyházat egyébként illető kérdések vagy másodrendbe soroztatnak, vagy épen figyelmen kívül hagyatnak; — másrészt jónak láttam a fentebbieket előrebocsátani kiváltképen azért, mert sok esetben volt alkalmunk tapasztalni, hogy némely egyházi beszéd írók művei vagy könnyedén, a fogyatkozások, hibák felderítésének ügyes kerülgetésével, — vagy túlszigoruan, a valóságos értéknek kicsinylésével, — amott talán a személyes rokonszenv befolyásának sugallatától, az áradozásnak játszi, — emitt a létjogot is megtagadni akaró rideg szigorúság morgorva hangján, — mindkét esetben, ugy a közönség, mint a szerzők kétségtelen kárára, lettek a nyilvánosság előtt megbírálni, vagy is helyesebben feltüntetve.*)

Mielőtt a bírálatba bocsátkoznám, szükségesnek látom még azt is jelezni, hogy a bírálatban, a homilétikai szabályok utmutatását igyekszem követni. — Igaz ugyan, hogy az egyházi beszédek készítésénél, ama szabályok szigorú szemeltartásának szüksége, különösbbe 10—12 év óta, erősen megtámadtatott, kivált a németországi modernek által, s itthon is hallottunk egyes elejtett szavakat „a tudós homilétika szabályai ellen, (***) mely szabályok szerinti igehirdetésünkről, talán toll hibából, egy, a kifejezés értelmét egészen átalakító szó kimaradása folytán, — de ugy a mint közölve van, semmiképen be nem bizonyítható állítással az mondatik, hogy „az csak ragyogó jégvirág és soha sem a vallásos lélek hajnaltitkai közt született s életet mosolygó pünkösztí rózsza.“

Azonban ama megtámadások legkevésbé sem gyengítették meg a homil. szabályok figyelemre méltó voltát, sőt alkalmat adván a kérdésnek ugy folyóiratokban mint lelkészi értekezleteken, (***) mellette és ellene való megvitatására, határozottan azok tekintélyének biztosítását eszközölték. — Épen a németországi modernek két tekintélyes tagja, M a r b a c h és K r o m m erősen hangsúlyozza, a homil. szabályok szigorú szemeltartásának szükségét. Amaz egy értekezésében meggyőző okokkal érvel, az egyik főbb homil. szabály: az egyházi beszédek szigorú textusszerűsége mellett, mint a mely legfőbb mértékben van hivatva, a predikációk hatásának biztosítására s

*) Kivételt képeznek e tekintetben Szász Károly bírálatai; azok között, melyek figyelmemet elkerülték, lehetnek több kivételek is.

**) Ev. Prot. Lap. 11. sz. 84. lap.

***) R a m s a u e r. Wie sollen wir unsere Predigt machen? Ein Conferenz-Vortrag.

általában azok tekintélyének visszaállítására; emez (Kromm) az újabb homiléták: P a l m e r. N i t s c h és S c h w e i t z e r után, a themának nem csak correctségét, az aesthetikai szépség mellett egyszerűségét, hanem annak kiemelését, kitüntetését is elengedhetlennek tartja az egyházi beszédben, melynek szerinte, — ha nem oly értelemben is, mint Palmer szerint — sok tekintetknél fogva remek műnek keil lenni. — Ha már a homil. szabályokat lehetőleg figyelembe kell tartani, az elmondásra szánt beszédek készítésénél is, mennyivel inkább szükséges az oly beszédek készítése alkalmával, melyek közrebocsátásra és így arra vannak kiszemelve, hogy egyetemes tulajdonná váljanak, s mint ilyenek kétségkívül a valódi érték tudatával lettek kibocsátva.

Soká időzöm e tárgynál, de egyrészt nagyfontosságunk tartom azt, másrészt megjelölni és igazolni akarom álláspontomat s megnevezni a szabályt, melyet a bírálatnál — mindenestre a chablonszerűség kizárásával — annyival inkább használni akarok, mert azt csak nem 18 évi lelkészkedésem ideje alatt, — ha nem elég szerencsével is, mely az egyéniség mellett sok egyéb feltételektől függ — lehetőleg követni igyekeztem; s mert azt tapasztalom ugy a hazai mint a külföldi egyh. írók beszédtermékeinél, hogy pl. csak az újabbakat említve: Székács, Révész, Tóth Mihály, Tóth Kálmán, Fejes, Szász, Fördös, Szilády, Mitrovics, Gyöngyösi, — Kluge Schweitzer, Schwartz, Gerock, Colani, Ahlfeld beszédei közül azok a legkitünőbbek, azok elégitenek ki legjobban, melyek a hom. szabályoknak lehetőleg megfelelnek, s melyek ez által, jó értelemben vett remek művekké alakítottak. És ez természetes is; a homilétikai szabályok a tehetség nyilvánulását soha sem akadályozzák, sőt u at mutatnak annak lehető legszebb nyilvánítására; hanem igenis korlátozzák, sőt teljesen kizárják a hamari munka feltétlen jogosultságát, — másrészt pedig az igehirdetés tökéletesedésének tényezőire, kívánt eredmények feltételeire figyelmeztetik a lelkészt, nev. a gyülekezet lelki vágyainak, szükségeinek komoly tiszteletben tartására, mely legszebben, az igehirdető tiszteletes állásához és hivatásához legillőbben, ama vágyak és szükségek lehető kielégítésére irányult buzgó törekvésben és lelkiismeretes munkásságban nyilvánul, — és figyelmeztetik a lelkészt, e nagyszerű feladathoz képest ereje parányiségének, nem kicsinyhitűen leverő, hanem annak fokozására ösztönző beismerésére, valamint a kiuövésektől megóvó, s az önértetet önhittséggé fajlani nem engedő önfegyelem szigorú gyakorlására.

(Folytatjuk.)

S z a b ó J á n o s,
ref. lelkész.

B E L F Ö L D.

Még egy szó az áttérési ügyhöz.

Ugy szóljatok és ugy cselekedjétek, ugmint a kik megítéltettek a szabadságnak törvénye által. Jakab. II. 12.

Jóllehet az enjimnél sokkal avatottabb tollak irtak már e nagy fontosságú ügyről az Ev. L. 4 és 9-ik számaiban M. J. és M. Gy. urak kölcsönösen kifejtván ez ügyben nézeteiket. — De mivel e dolog mindnyájunkat oly közletről érdekel, s mivel az 1868-iki vallási új törvény következtében — az eddigi tapasztalatból ítélve — gyakrabban lesz alkalmunk áttérőket felvenni, végre pedig mivel nekem is volt már részem azon szomorú tapasztalásban, mely M. J. urat az Ev. l. 4 dik számában oly ke-

serü kifakadásra és a világi érdekből áttérők jogos visszautasítását célzó nyilatkozatra késztető; ez okoknál fogva bátor vagyok szerény véleményemet e tárgyban én is elmondani s az ily mellékes érdekből áttérőnél követett eljárásomat a t. olvasó ítélete alá bocsátani.

Én M. J. urnak azon kérdésére: van-e joga a lelkésznek a nem meggyőződésből, hanem mellékes érdekből áttérni akarót visszautasítani? M. Gy. urral határozott „nincs“-csel felelek. — De nem csak azért, mivel M. Gy. ur szerint a 68-diki törv. 7-ik §-sa a más egyházbai szabad felvételi joghoz köteleességet is köt, mert e köteleesség szerintem már csak az áttérési actus megtörténte után rovatik a lelkészre, hanem én itt is az evangyéliomot veszem zsinórmértékül s felveendőnek tartok minden önként hozzánk áttérni akarót, mert nekünk protestánsoknak, kik a lelkiismereti szabadságot hirdetjük a szószékről, nem szabad azt ép vallási esetenél megszorítani, hanem úgy kell cselekednünk, mint a kik a szabadság törvénye által ítéltetünk meg. — Továbbá nem szabad azért, mert a ki a hitben gyenge, azt nem elutasítani, hanem erősíteni tartozunk a belmissió gyakorlása által. — Tartozunk mi, kik erősek vagyunk ezzel, hogy az erőtlenekek erőtlenségeket hordozzuk — mondja Pál ap. (Róm. 15, 1.) továbbá: „a ki a hitben erőtelen azt felvegyétek,“ mikép a Krisztus is fölvelt minket az Isten dicsőségére. De meg végül, ha mi az önként áttérni akarót is visszautasítjuk akkor, midőn a róm. kath. lelkészek maig sem szünnék meg csábításokkal, igéretekkel magokhoz téríteni egyházunk tagjait, — saját egyházunk ellen követnénk el megbocsáthatlan hibát.

Elég szomorú biz az, midőn valaki nem hitbéli szükségből, hanem mellékes érdekből változtatja vallását vagy jobban egyházát, de én az ilyenek ellen nem a visszautasítást, hanem más módot tartok helyesnek. Legyen szabad erre nézve egy példát elmondanom. — Történt ugyanis Dr. Sz. . . . n, hogy egy a műveltebb osztályból való r. kath. egyén előttem áttérési szándékát kijelentette. — Én tisztem szerint megadtam neki a szükséges utasítást, egyszersmind felhívtam, hogy vallásunk hitelveinek megismerése végett, — míg a törvényes két jelentkezési idő lefoly — minél gyakrabban meglátogasson. — Ezt meg is tette. — Ez idő közben az illetőnek neje is meg jelen nálam, s rimánkodva kér, hogy férjét ne vegyem át, mert akkor tőle (nejétől) el fog válni, hogy csábítójával egybe keljen s ő akkor mint szülétlen árva véginségre jut. — Asszonyom — mondám — nekem nem áll jogomban őt visszautasítanom, de ha egyéb fontos oka az áttérésre nincs, biztosítom kegyedet, nem fog áttérni. — Két nap mulva jön a férj azon kéréssel, menteném fel az oktatás alól, hisz ő neki úgy is csak az a célja az áttéréssel, hogy nejétől szabadulhasson. — Ily határozott beszédre, nekem is határozottan kellett felelnem. — Én — mondám — Öntől az átvételt megtagadni ugyan nem fogom, de igen téved, ha azt hiszi, hogy ez magában véve elegendő ok lesz az elválásra! Ekkor elmondám neki azon okokat, melyek a házasság felbontására alapul szolgálhatnak. — Ha ily fontos okai nincsenek, nem fog ön célzt érni az áttéréssel, mert ez még csak lehetőség és de nem okot nyújt az elválásra; azért ajánlom ezt jól megfontolni. — Az én proselytám erre gondolkozási időt kért, és — elmaradt. — A mivel, természetes, én édes keveset törődtem.

Hogy helyes volt-e eljárásom, azt ítélje meg a t. olvasó.

Én hát vissza nem utasítom ez okból, sőt az okot nem is kérdelem, mert azt szerintem kérdezni nem is szabad, de köteles-

ségemnek tartom nem csak hitbéli, hanem jogi oldalát is feltüntetni egyházunknak, s ha mind e mellett megmarad áttérési szándékánál, átveszem, de kétszeres gondot fordítok egyházam ezen új tagjára s ekkor, hiszem, nem talál itt semmi-féle rútszenvedély asyllumot.

Miután most már ez ügyre vonatkozó szerény véleményemet elmondám, le is tehetném a tollat, de nem teszem le addig, míg befejezésül a „Religio“ 13-dik száma*) tudósítójának roszakarattal gazdag, keresztyéni szeretetben koldus cikkére, melyet nekem is volt szerencsém (?) olvasni, egy pár megjegyzést én is ne koczkaztassak.

Először is bátor vagyok figyelmeztetni a reverendissime pátert arra, hogy nálunk a bérmálás nem dívik, sziveskedjék hát reánk azt nem alkalmazni s az őszinteséget, nyíltságot valómalománsáknak nem bérmálni. — M. J. ur egy őszinte, nyílt kérdést — nem pedig valómalomást — intézett, nem a „Religio“-hoz, hanem a prot. lelkészekhez az áttérési ügyben, hogy többek véleményét is meghallja. — A mi igen természetes nálunk, kik nem szoktuk hivatalos eljárásainkat mások előtt szelpelel eltakarni. — Jól tudom azt is, hogy önök szeretnek mindent rózsaszínű szemüvegen látni s a világnak bemutatni, mi az önök malnára hajtja a vizet, de legyen szives most csak rövid időre kezeivel feltolni a rózsaszínű szemüveget homlokára s tessék szabad szemmel megnézni azt, a mit bemutatok.

Önök tehát azt hiszik, hogy a hozzánk való áttérésnek mindig „szenvedély“ az indoka, önökhöz pedig „meggyőződésből,“ „hitbéli szükségből“ térnek át tőlünk, hogy „szenvedélyeiket megzabolázzák.“

Pár példával szolgálók.

N. N. megyében egy ref. vallásu tanító lopás miatt az illető esperes által hivatalától eltávolított, a törvényszék pedig fél évi börtönrre ítélte. Midőn kiszabadult, nem levén neki többé helye a ref. egyház hivatalnokai közt, hogy valami alkalmazást nyerhessen mit tesz? . . . katholizált meggyőződésből (?).

Ismertem egy ref. vallásu iparost, ki egy gőzmalmot akart X faluban kibérelni. — De mivel a gőzmalom történetesen káptalani birtok volt, csak azon feltétel alatt ígértetett az meg neki, ha a meghalt molnár kath. özvegyét nőül veszi s ő is katholizál. — Meg is tette — hitbéli szükségből (?). — Nem sokára az általa választott ref. bérlő társsal perbe keveredett, s bizván új vallásának hatalmas őreiből, annyira „megzabolázta szenvedélyét,“ hogy hamisan esküdött a törvényszék előtt a mi reá is bizonyult. — Milyen szép gyöngye ez a két jó madár a r. kath. egyháznak.

Sziveskedjék a „Religio“ t. cikkkirójának személyesen is meggyőződést szerezni e felől s épen általa az Ev. Lapnak ajánlott „több szeretettel“ lenni embertársai iránt, ekkor meg fogja látni a gerendát saját szemében, mielőtt máséban a szálkát észre venné.

K l e t u s.

Egyházmegyei közgyűlés H. Bősörményben.

Az „alsószabolcs-hajdukerületi“ egyházmegye márczius hó 22-kén tartá meg ez évben rendkívüli közgyűlését H. Bősörményben. — Rendkívüli közgyűlését — mondjuk — mert a múlt év nov. 17-kén ugyanott tartott gyűlésen határo-

*) Azóta újra jött más cikk a „Religio“ 24. számában e tárgyban. Szerk.

zattá emeltetett, hogy rendes gyűlés évenként csak egyszer, szeptember hóban, és pedig minden egyházban (a nagyobbakban háromszor, a középszerűekben kétszer, míg a kisebbekben egyszer) sorba tartassék; rendkívüli gyűlés pedig, ha azt halaszthatatlan teendők szükségessé teszik: akkor-amikor, és mindig H.-Böszörményben tartassék.

Ezért volt e mi közgyűlésünk rendkívüli, mert több oly — véleményezés végett kiküldött indítványra adandó — felelettel adós volt egyházmegyénk, melyek az apríl 22-kére meghirdetett egyh. kerületi közgyűlésen tárgyalás alá fognak vétetni.

Rendkívüliége dacára azonban több folyó ügyet is elintézt e gyűlés. — Ezek azonban kevésbé érdekesek lévén, ve- lők sem az olvasó figyelmét nem fárasztjuk, sem e becses lapok különben is szűk terét nem terheljük.

1. A z á l l a m s e g é l y szétosztását tárgyzó, egyh. kerületi bizottság által véleményezés végett kiküldött munkalat általában véve elfogadtatott. — A második 8000 forintnak az egyházmegyei papigymintézetek között miként leendő felosztására nézve kulcsul, egyházmegyénk egyedül és egyenesen a lelkészek számát óhajtja felvétetni, indulván azon szempontból, hogy a gyámintézeteknél nem gazdagabb vagy szegényebb lelkészek, hanem lelkész-családok jönnek tekintetbe s hol több a lelkész, ott bizonyára több leendő a segélyezendő.

Egyébiránt a bizottság által kijelölt s felterjesztetni kért adatok s lelkési gyámintézeti fizetésekre vonatkozólag, felterjesztetni rendeltettek. — A harmadik 8000 frt 6000 forintjából leendő állandó segélyezésre az acsádi és dorogi egyház, e két egyház lelkésze s tanítója, valamint a mártonfalvi s ábrányi l. egyház tanítói neveztetnek meg.

2. A z é n e k e s k ö n y v tárgyában működött bizottság jelentése vétetvén tárgyalás alá, annak két első pontja elfogadtatott, hogy t. i. a hangjegyek tétessenek g kulcsra, s az egész z s o l t á r átdolgozására a 600 aranyos pályázat hirdettessék meg. — A harmadik pontra nézve azonban, melyszerrint a májusban már szükségképen nyomtatni szándékolt zsolttár a bizottság ajánlta módosítás és kihagyásokkal nyomattassék: csak azon esetre ajánlja egyházmegyénk a bizottság munkalatának elfogadását, ha r e m é l h e t ő, hogy az eképen előállott zsolttár a mostanit használatból kiszorítja, s n e m r e m é l h e t ő csak évtizedek multán, a pályázat utján készitendő újnak előállítására. — Részint azon esély, hogy a gyülekezet tagjai régi és újabb zsolttárt egyszerre használván, bizonyos zavarok jönnének létre; részint pedig az, hogy a zsolttár olyan könyv, melyet minden évben, vagy legalább rövid időközönként változtatni nem lehet, nem tanácsos, egyházmegyénk véleménye mellett szól.

3. A s z a t m á r i e g y h á z m e g y e indítványát egyházmegyénk voltaképen nem tudná véleményezni. — Az okot, mely az indítványt létrehozta: ismeri. — Az okból magából inkább azt az indítványt lehet vala az egyházmegyétől várni, hogy az egyházi felsőbbség ott, hol lelkész-választás történt, csak akkor rendelhet el újválasztást, ha a megválasztott lelkész vissza-vonulásáról, írásbeli nyilatkozattal bir. — Különben az egész dolgot egyedül és egyenesen illem-kérdésnek tartja. — Utóbbi felére pedig az a nézete, hogy az elválasztott lelkészt az egyházmegyei közgyűlés van hivatva megerősíteni. *)

*) Nézetünk szerint az ugynevezett szabályzatok aláírásának is a gyűlés színe előtt kellenék megtörténni.

4. A h e v e s - n a g y k u n s á g i e g y h á z m e g y é n e k, az egyház hivatalnokai által, az egyház földjén tett beruházásokat illető indítványából, magára az indítvány szerkezetére, illetőleg a szabályzatra nézve a címet, a két szakaszra felosztást s az első szakasz 1. és 2-ik pontjait változatlanul elfogadja egyházmegyénk. — A 3—6 pontokra nézve kimondja, hogy a hivatalnok kéjére s fényűzésére számított semminemű változtatást nem tart megengedhetőnek, mert akár szobák kifestésénél, akár ajtók s ablakok áthelyezésénél főszempont csak a takarékoság és czélszerűség lehet. — A 3—6 pontok helyett tehát kimondatni óhajtja: Az egyház behivatalnokai az egyház épületein s felszerelésein beruházásokat csak az egyháztanács beegyezése mellett tehetnek s az ily beruházásoknak az egyház általi megváltására nézve a köztük létrejött megállapodás az irányadó, az egyház beegyezése nélkül tett beruházásokat az egyház nem csak hogy megváltani nem köteles, sőt ha úgy látja jónak: az előbbi helyzet visszaállítását követelheti, fentartatván a beruházónak azon joga, hogy sajátját, az épület rongálása nélkül elvihesse.

A kerti beruházások megváltása csak az el nem vihető fákra terjesztetik ki, a díszbokrok s fák ez alól kivétetvén. — Az elvihető s így értékesíthető fiatal fák s oltványok megváltására a hivatali utód nem kötelezhető. — Ha pedig a megváltandók megváltására történendő egyezkedés előd és utód között nem sikerülne, akkor egy az előd és utód s az egyházmegye részéről választandó 3 as bizottság becsüje dönt.

A külsőségeken tett beruházásoknál, egyházmegyénk ilyenekül kívánja tekintetni a szőlőskertek beültetését s ha azt a hivatalnok saját költségén eszközli, méltányosnak tartja, hogy ezt ne a hivatali utód, hanem az egyház váltsa meg. — Egyébiránt a szabályok II dik szakaszának minden pontját helyesli, azon hozzáadással, hogy a külsőségeken tett beruházások megváltása is, szintugy mint a belsőké, a beruházó vagy örökösei és a hivatali utód egyezkedésére hagyassék, nem sikerülés esetében a fentemlített 3-as bíróság ítélete döntsön.

A b é k é s - b á n á t i egyházmegye azon indítványa, hogy a jótékonyágát reformátusok iránt is gyakorló Gusztáv-Adolf egylet, egyházkerületünkben, adakozás végett, — évenként legalább egy vasárnapon kihirdetendő: elfogadtatik.

A lelkész-fizetések minimumának meghatározására tett indítványra vonatkozólag egyházmegyénk véleménye az, hogy 600 forintban állapíttassék meg, lakás és szoba kivételével.

Volt egy vélemény, mely e tárgyra vonatkozólag oda irányult, hogy ott, hol a lelkész fizetés a 600 forintot nem ütné, ott a tanítósággal egyesíttessék. Hol még így sem menne 600 forintra, az anyaegyház leányosítása pedig veszélylyel járna s akkor, ha fentartását nemzetiségi érdekek kívánják, az erre rendelt „reform. segély egyleti pénztárból,” s ha vallás felekezeti érdekek kívánják, az államsegélyből pótolassék a fizetés 600 forintra.

Zs. S.

Gaal Lajos helv. hitv. lelkész emléke (gyászrajz).

Remegő kezekkel nyulok tollam után, hogy egy jeles s anyaszentegyházához mindhalálig hű lelkipásztor emlékét megírjam.

Gaal Lajos abai (a vértessaljai h. h. egyház megyében) reform. lelkész meghalt f. év márczius 26-kán.

Egy életerős harcos kimulta felett kell, hogy még az el-

lenfél is megdöbbenjen. Negyvenhat év, az élet legerősebb szaka. Ekkor legedzettebb a tetterő s ekkor omlani össze, tenni le a fegyvert, valami megsibbasztó szomorú látvány.

Mikor s kiktől született, hogy hol és merre tanult, jelenben mellőzöm. Röviden csak azt mondom el, mi volt ő anyaszentegyházunkban,

Fénylő ragyogó csillag. Meggyőződése mellett rettenthetlenül küzdött. Inkább tört mint hajlott. — Demosthenes ékes szónoki tehetségével, Ciceró bájos stylusával rendelkezett. — Lángesze a legbonyolultabb ügyekben megtalálta a labirintból kivezető fonalt. — Kifejezései laconicusok, jellemzők s egy-egy aranymondatok voltak. — Mint lelkész általánosan tisztelt egyéniség volt.

A vértessaljai helv. hitv. egyházmegye vezérfiai közé tartozott. Köz- és törvényszéki gyűléseken vezérszerepet vitt hosszú idő óta.

Fénykora működésének az 1861 évre esik. — Történeti nevezetességű egyházi beszédet tartott Székesfejerváron néhai gróf Teleki felett.

Az egyházmegyénél több hivatalt viselt. Tanácsbírói, egyh. m. jegyzői, tanfelügyelői állomások terhe nyomta vállát, s mind ezeknek hűen és pontosan megfelelt.

Hattyudala volt — miként maga mondá, 1876. márczius 4-kén néh. id. Sárközy Kázmér segédgondnok ur felett tartott emlékbeszéde.

Elköltözött nagy lélek! fájdalomtól lesulytva írjuk emlékedet egyház történetünk lapjára. — Helyed betölthetetlen ez idő szerint.

Méltó hála és tisztelet lengjen sirod felett. — Hátrahagyott özvegyednek és árvádnak hagyttál drága vagyont, szeplőtlen jellem, példás becsületességed ragyogó hírét. — Isten veled!

V e r i t á s.

K Ü L F Ö L D.

Blaikie tanár levele Edinburgból.

(Egyetemes presbyterian gyűlési ügy).

E Lap szerkesztőjéhez Blaikie G. W. hittanár ur, mint az egyetemes presbyterian gyűlési bizottság elnöke, a következő levelet intézte:

Edinburgh, G. Palmerston Road, márcz. 4. 1876.

Kedves Uram! Az eddig történetek után némi sajnálattal kell értesítenem önt a felől, hogy szükségesnek találtatott az Egyetemes presbyterian nagy gyűlés tartását egy évre elhalasztani. Az ide zárt körlevél mutatja, hogy az elhalasztás az amerikai Egyesült Államokban lakó barátaink komoly kérelme iránti tiszteletből történt meg, kik függetlenségök százados évfordulóját ugyanazon héten ünneplendik, melyen a mi nagygyűlésünk lett volna tartandó.

Ugy gondolom magyarhoni barátaink még nem tettek oly határozott lépéseket, hogy azokra nézve e változtatás kellemetlen lenne. Az eddig nálunk tett lépések egyike, hogy közölünk egy tag — alkalmasint én magam — megbizatik az európai szárazföldre menetellel e nyár és ősz alatt bővebb előkészítés eszközzése végett. — Ha ez út engem Debreczenbe vezetend, örömmre leend önt személyesen megismernem.

Őszinte tisztelője:

Blaikie G. W.

K Ü L Ö N F É L E K.

Laveleye röpirata magyarul. Megjelent Debreczenben (Telegdi K. Lajos bizománya) s hazai minden könyvtárúsnál kapható Lapunkban ismertetett nagy érdekű és fontosságú e című röpirat „A p r o t e s t á n t i s - m u s é s k a t h o l i c i s m u s” a nemzetek szabadságához és jólétéhez való viszonyában. — Közgazdasági tanulmány, írta Laveleye Emil lüttichi egyetemi tanár, magyarra fordította Derczenyi M. Sándor. Ára 30 kr. Sr. 32 lap, tartalommal és Gladstone levelével bővítve.

I r o d a l m i t u d ó s i t á s. — Tisztelettel tudatom a „Gyakorlati lelkészet” érdemes munkatársaival, hogy a II-dik füzet megjelent. — A tisztelet példányt kereszt-kötés alatt el is küldém, de ha mégis valamelyik eltévedt volt s t munkatársunk kezeihez nem jutott volna, kérem levelezési kártyán azt velem tudatni s azonnal intézkedem, hogy a II-dik füzetet megkapja. Ugyanekkor tudatom, hogy a III-ik füzetre munkákat már elfogadunk.

Kelt Gyúron, 1876 márcz. 30. Vasadi Balogh Lajos, szerkesztő társ.

A R e l i g i ó n a k. A „Religió” r. katolikus folyóirat f. é 24-dik számában ujjal válasza akarja szorítani a szerkesztőt; kinyilvánítjuk, hogy Debreczen város költségvetése a felekezetek irányában az itteni viszonyokon alapszik; a Religiónak gyanúsító és irigységre mutató következtetései nem felelnek meg a valónak; tételeit nem hivatalos forrásból, nem tekintélyes és biztos okmányból meritvén, a szerződés szerű kötelezetésekből folyó kiadásokat, s a város saját épületeinek árát is helytelen rovatba sorozván: minden biztos alapot nélkülöző számadásainak helyre igazítására most sem vállalkozunk. Hallgatásunkat jogtalanul számítja be a maga részére. Debreczen város sohasem ismerte el a r. kath. egyház feletti védurságát; ki legyen annak védura meglátható a n.-várad r. k. püspöki megye névtárában (schematismus).

K ö s z ö n ö n y i l a t k o z a t. Nagytiszteletű Filó Lajos n. körösi ref. lelkész ur hittanszaki önképző társulatunk javára 3 o. é. frtot volt szives ajándékozni. Ezen kegyes adományért az önképző társulat nevében és megkizásából legmélyebb köszönetét nyilvánítja: Debreczen, 1876. márcz. 30-kán Bethlendi Endre, elnök.

A v é r t e s a l j a i h. h. e g y h á z m e g y é r e nézve felette szomorú az 1875⁶ egyházi év. Ez évben halt el a csákvári lelkész Nagy Sándor ifju korában, a velencei lelkész Kerek György és az abai lelkész Gaál Lajos. — A vértessaljai h. h. egyházmegyében megüresedett segédgondnoki hivatal betöltésére elrendeltetett a szavazat, beküldési határidő f. é. april 16. — A mint az általános hangulatból ítélhetünk Tisza Lajos urral fog e fényes hivatal betöltetni.

I m a t e r e m. A debreczeni ref. kollégium imatermében apr. 2-án predikált Bernáth Lajos IV. éves hithallgató I. Kor, 13, 1. 2. alapján. Önkészítette műve megüti a mértéket, sok helyen megkapó, végig figyelemkeltő, berekesztése igen alkalmi. A természettől jó külsővel, terjedelmes érczes hanggal van megáldva; további tanulmányozás mellett jeles hitszónokot nyerhet benne a magyar prot. egyház.

T Á R C Z A.

A debreczeni ref. kollégium hittanárainak

üdvözlő levele

az utrechti egyetem hittanárainhoz

a magyar protestáns hitvallók gályarabságból szabadulása
kétszáz éves emlékünnepe alkalmával.

Reverendis ac clarissimis Dominis Professoribus Theologiae, in Academia Rheno-Trajectina, salutem et gratiam!

Infrascripti professores theologiae collegii reformatorum debrecinensis in Hungaria, unacum collegis ceterarum scholae facultatum, unacum pastoribus ecclesiae localis, unacum universa juventute scholastica, unacum pluribus civitatis commembris, solenne die 11-a Februarii anni currentis festum scholasticum celebravimus.

Impulsi autem ad hanc solemnitatem publice habendam, erant auditores nostri theologiae studiosi — expetito etiam nostro consilio ac censensu, quippe qui memoriam eventus illius magni momenti in gratam revocarunt mentem, cum duobus anethac seculis Foederati quondam Belgii Status, via diplomatica, mandatum piae memoriae viro Hadriano Ruytero, duci classis maritimae fortissimo dederunt, ut catenas 26 pastorum et professorum Ecclesiae protestantium Hungariae, ad triremes Neapolitanas venditorum, et in captivitate durissima detentorum, solvere conaretur. Dux proinde Belgii Foederati supremus, nihil intentatum reliquit, dummodo confessorres fidei nostrae, post oppressas vi et nequitia hierarchiae romanae — regni leges innocentissime condemnatos, et in exilium ire coactos die 11-a Febr. anni 1676 in libertatem pristinam collocaret. — Ab hoc inde tempore in documentis ecclesiae nostrae evangelicae fidissimis, nomen H. Ruyteri ut vindicis libertatis, et gloriosa memoria Statuum Belgii Foederatorum intaminatis fulgent honoribus.

Cum igitur nobis etiam infrascriptis professoribus benotum sit, quod duobus antehac saeculis — Pastores Hungarici protestantes e captivitate neapolitana, supplices libellos ad professorem theologiae nominis immortalis Leusden dirigentes, facultas quoque theologica academiae rheno-trajectinae propensionem et benevolentiam erga confessorres fidei nostrae contestata sit; cum porro Ecclesia quoque Reformatorum hungarica, et praecipue Collegium hocce nostrum, gratam beneficiorum fovit recordationem, quae juvenes nostri theologiae candidati, in Academia theologica Rheno-trajectina de tempore ad tempus acceperunt et hodie adhuc accipiunt, occasionem hanc diei festi anniversarii ducentesimo a parte quoque nostra haud intermittendam duximus, ad exprimendos animi nostri sensus gratissimos.

Quo circa oramus Vos Plurimum Reverendi ac clarissimi Viri Professores! sit etiam in praesenti Vobis nota recordatio et gratitudo animi theologorum et theologiae professorum Col-

legii Reformatorem debrecinensis ob praestitam olim commiserationem, ob efficacissimam intercessionem qua Majores Vestri Majores nostros captivos, libertati, patriae et ecclesiae Christi reddiderunt.

Accipite lubenti animo piam et sinceram nostram salutationem, optantes et orantes, ut stet regnum Hollandiae hodie in incolume, stet patria Vestra libertatis florentissima, sit refugium sit propugnaculum ob veritatem evangelicae religionis oppressorum et persecutioni expositorum.

Stet inprimis Ecclesia Vestra universa in negotio religionis inconcussa, in propaganda fide solertissima.

Stet demum Universitas Vestra scientiarum Rheno-Trajectina ut dulce decus et praesidium doctrinae verae, et eruditionis solidae, ac instar turris, in gurgite vasto nantibus lucem praebentis, in omne tempus luceat et fulgeat.

Qui favoribus Vestris commendati profunda cum mentis nostrae veneratione perseveramus:

Datum Debrecini die 23-februarii anno 1876.

Reverendi ac clarissimi Domini Professores cultores vestri perpetui

professores theologiae collegii reformatorem debrecinensis in Hungaria: Joannes Menyhárt, Michael Tóth, Franciscus Balogh, Samuel Tóth, hoc tempore rector collegii.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat.

A nagy-bányai reform. egyházban segéd tanító állomásra.

Évi fizetés: 200 frt, havi részletekben. Havonként 1 1/2 véka vámbuza. Tandij a tanítványoktól fejenként: 1 frt. Tanítványok száma: 40 körül. Halott kikisérés: 50 kr. Egy tágas szoba az iskola épületben. Elegendő tűzifa beszállítva, felvágva.

Kötelessége: Az elemi fiiskola három alsó osztályának vezetése. Kántor akadályoztatása esetében, templomi és temetési szolgálat.

Pályázók kérvényeikhez csatolt bizonyítványaikat f. évi ápril 23-ig, sziveskedjenek, a reform. lelkészi hivatalhoz, beküldeni.

Az állomás május 1-ső napján elfoglalandó.

Nagy-Bánya, 1876. Márczius 27-dik napján.

Gulyás Lajos,
reform. lelkész.

2—2